

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
3. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

ประชัย ศรีจารมร (2549) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริหาร ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

สุนทร กองทรัพย์ (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าหมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวม โดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สิ่งที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กรหรือชุมชน ใ้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีความแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่างๆของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและมีการรับรู้สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

ถนอม กล่อมม่วง (2543) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการของประชาชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลด้วย

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริมชักนำและสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

ยุพาพร รูปงาม (2545) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคล ในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

วิลเลียม ดับบลิว รีคเตอร์ (William W. Reeder) (1974) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2530) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการใช้ความหมาย หรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตัว ในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจการลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่ร้ายแรงที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

สมบูรณ์ นันทวงศ์ (2542) ได้กล่าวว่า ถ้าพิจารณาในแง่ของความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถแยกความสำคัญได้ดังนี้

1. เนื่องจากโครงการพัฒนาชุมชนในทุกโครงการจะมีวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่ง คือ เพื่อให้ประชาชนกินดี อยู่ดี มีรายได้สูงขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ เป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นหากประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นประชากรเป้าหมายของโครงการพัฒนาชุมชนได้ยอมรับและสนับสนุนต่อการพัฒนาชุมชน โครงการเหล่านั้นย่อมมีโอกาสที่จะบรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ง่าย และในทางตรงกันข้ามหากประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นประชากรเป้าหมายของ โครงการพัฒนาชุมชนไม่ให้การสนับสนุนถึงขนาดทำการต่อต้านแล้ว โครงการพัฒนาชุมชนนั้นย่อมประสบความล้มเหลวในที่สุด

2. เนื่องจากการยอมรับว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่างๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นผู้อาศัยในพื้นที่นั้นมาอย่างต่อเนื่อง จึงน่าจะรู้เรื่องราวของปัญหาและความต้องการ ดังนั้นการที่ประชาชนในชุมชนนั้นๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบปัญหาและความต้องการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในขั้นตอนต่างๆของการพัฒนา จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อที่จะได้สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากขึ้น

3. เนื่องจากตระหนักว่า แนวคิดของการพัฒนาชุมชนในลักษณะที่จะใช้รูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะสภาพปัญหาความต้องการ ตลอดจนสภาพภูมิศาสตร์พื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นการที่จะให้รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ นอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุดแล้ว ยังอาจสร้างความล้มเหลวในการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนได้อย่างง่าย โดยเฉพาะถ้าชุมชนไม่ยอมรับ ไม่ให้ความร่วมมือยินดี หรือต่อต้านในสิ่งที่บังคับหรือชี้นำให้เขา

4. ส่วนประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองมาเป็นแนวทางในการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาประเทศให้เกิดขึ้นทุกระดับ ในการพัฒนาชุมชนก็เช่นกัน แนวคิดของการพัฒนาชุมชน จะมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ช่วยเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนจริงๆ อาทิ ความเสมอภาคทางการเมืองในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนนั้นๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักอดทนและอดกลั้นต่อความเห็นของบุคคลที่แตกต่างจากตน การใช้เหตุผล การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การเคารพในสิทธิและหน้าที่ เป็นต้น

สมยศ พุ่มหว่า (2534) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนสรุปได้ว่า เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนพึ่งพาตนเอง ช่วยให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของเขา จะทำให้ทันคน มีอำนาจต่อรงมากขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งช่วยพัฒนาประชาธิปไตยโดยสร้างสังคม การเมือง เศรษฐกิจของประเทศในที่สุด

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2538) ได้กล่าวว่า ในระบบประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าและสมบูรณ์นั้น กลไกที่สำคัญคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายของประชาชน ได้แก่

การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เข้าไปสร้างกฎหมายและบริหารราชการแผ่นดิน หากกลไกนี้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีกลไกนอกระบบเข้ามา แต่ถ้าหากมีการเรียกร้องเกิดขึ้น แสดงว่าระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและยังกลไกในระบบเนกไทที่รวมอำนาจจากเบื้องต้นหรือรวมศูนย์และอยู่ห่างจากปัญหา ทำให้กลไกระบบไม่สามารถเข้าถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง การเรียกร้องก็อาจรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง อย่างไรก็ตามไม่มีเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนเทคนิคใดเทคนิคหนึ่งที่มีความเหมาะสมและสามารถใช้ได้ผลดีกับทุกสถานการณ์

1.3 รูปแบบขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้แสดงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) (1980) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มผลประโยชน์ของ โครงการนี้รวมทั้งผลประโยชน์

ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็นชอบและความคาดหวังซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้
ลาสแตร์ ที่ ไวท์ (1982) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และทำอย่างไร

มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียดสีในการพัฒนาและลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่ 3 มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

มิติที่ 4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล

สูนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2554) ได้แบ่งรูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เป็นระดับ คือ

ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้

ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ

ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล

ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้นนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึง โครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่างๆที่จะนำมาใช้เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้ว ประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความ

ต้องการที่ขอให้มีการหรือกิจกรรมนั้น พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการ ควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่ หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจน ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน หรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะไม่ได้ทำในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน ผู้ชำนาญการ หรือเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่า ลุ่มน้ำ หรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้น ก็ย่อมถือว่าร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ได้นำมาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็ประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะหน้าที่เฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch Dog) การดำเนินงานโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้นและเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้นๆบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีการนำมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมาใช้หรือไม่ และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณานำเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้ว ย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พื้นที่ที่จะต้องรับผลที่เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 6 ระดับนั้น หากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกระดับแล้ว ย่อมถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัชรี พงษ์ศิริ (2541) ได้แสดงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้สร้างกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - Making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคมหรือโดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วม 5 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล

จิต นิลพานิช และกุลธชน ธนาพงศธร (2532) ได้กล่าวว่า หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. หลักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดหลักความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน หรือต่อบุคคล
2. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ และเรื่องความคิดที่จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ความร่วมมือสนับสนุนนโยบาย เป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
4. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่อง เป็นส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดเป็นของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาส

ทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำไปใช้แสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้ดี

6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะเกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

โกวิทช์ พวงงาม (2550) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และยังไม่เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนในชนบทจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การลงทุนและการปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมและชาวบ้านยังไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี และได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกัน โอกาสต่อไปจึงอาจประสบความล้มเหลว

อนึ่ง จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

รัตนา บุญมรรษะ (2550) ได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหา และความต้องการพื้นฐานของชาวบ้าน

2. ร่วมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ตลอดจนขึ้นวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. ร่วมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้ชาวชนบทมีความรู้สึกรู้สีกู้ฝักฝักเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงาน ช่วยให้กิจกรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยังเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน

4. ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ

5. ติดตามประเมินผล เพื่อหาข้อดี ข้อด้อย อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาซึ่งจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ (2543) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมว่าสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน

2. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง (Non - Genuine Participation) การร่วมลงแขก ร่วมแรงในการทำโครงการ การร่วมบริจาคเงิน หรือสิ่งของอื่นๆ บางส่วน หรือร่วมบำรุงรักษา โดยไม่ได้ร่วมขั้นตอนการตัดสินใจ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่า แบ่งเป็น 5 ระดับ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลของตน/ ครอบครัว/ชุมชนของตน

2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะใน โครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น 3 กรณี แล้วแต่กิจกรรมในตนเองอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

3.1 ตนมีน้ำหนักตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

3.2 ตนมีน้ำหนักตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

3.3 ตนมีน้ำหนักตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่นๆ

นอกจากนี้ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร

2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้สิ่งใดก่อนหลัง

2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ

2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่างๆและเลือกทางที่เหมาะสม เพื่อแก้ไข
ปัญหาตามแผนตามที่วางแผนไว้

2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่นำมาใช้

2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นๆ

2.6 ร่วมคิดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

2.7 ร่วมรับผลประโยชน์/ ร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

สมยศ ทุงหว่า (2534) กล่าวถึงขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง โดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงผู้คอยสะท้อนภาพหรือคอยซักถาม กระตุ้นให้ประชาชนได้พิจารณาสภาพรอบตัวและปัญหาต่างๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาคด้วยตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงาน ตามแผนนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนและการปฏิบัติงาน เช่น การบริจาคทรัพย์ และการใช้แรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้รู้ว่างานที่ดำเนินการผ่านไป แล้วนั้น ได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ช่วยให้ผู้คนที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

สรุปได้ว่า จากแนวคิดของการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้แสดงทัศนะไว้ รูปแบบหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมจะเน้นความสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวเป็นหลักสำคัญ ยอมรับซึ่งกันและกันให้เกียรติกันไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ยอมรับผู้อาวุโส ยอมรับผู้เชี่ยวชาญ ยอมรับเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการตัดสินใจของทุฝ่ายไม่ถือว่าฝ่ายใดถูกผิดมากกว่ากัน หมายถึงการยอมรับการมีสิทธิของทุกๆ คน ที่เป็นผู้มีส่วนร่วมคิดที่เป็นแนวทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนา 2 ประการใหญ่ๆ คือ 1. การร่วมเผชิญปัญหาในมวลรวมของชุมชน 2. ร่วมต่อสู้ในการแก้ไขปัญหาคด้วยคุณธรรม

ซึ่งในที่นี้การวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเนินสูงอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยตัวชี้วัดในด้านต่างๆ โดยศึกษาตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980) ประกอบด้วยแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ด้านคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.4 ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาประมวลเรียบเรียงไว้ดังนี้

พิชาย รัตนคิดถน ภูเก็ต (2543) ได้กล่าวว่า ฐานคติเป็นความเชื่อพื้นฐานในเรื่องที่เกี่ยวข้องสำหรับการมีส่วนร่วมมีฐานคติที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมมีความเชื่อว่าประชาชนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาของตนเอง หากเขามีโอกาสและเงื่อนไขที่อำนวย
2. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของอิสรภาพ หรือความสัมพันธ์ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม
3. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องความเสมอภาค ประชาชนไม่ว่าจะกลุ่มใด คนจน ผู้หญิง คนชรา ผู้พิการ คนส่วนน้อยหรืออื่นๆ ก็จะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันกับผู้ที่เข้ามาร่วมอื่นๆ

วิลเลียม ดับบลิว รีคเดอร์ (William W. Reeder) (1974) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่มและปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือไม่เข้ามามีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่า สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน
3. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริม และปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

4. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อตัวเองมีประสบการณ์ที่เป็นอกตอกิจกรรมนั้นมาแล้ว

5. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตัวเองได้มาหรือหวังเอาไว้

6. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่

7. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทบโดยการบีบบังคับ หาได้ไม่

8. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับนิสัยและจารีตประเพณี

9. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่เอื้ออำนวย

10. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

11. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนกระตุ้น ชักจูงและจูงใจให้เกิดขึ้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความศรัทธาที่มีผลต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์

2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติ มีตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้งๆ ที่ยังไม่มีศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่กระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ต้องช่วยแรง

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ยังได้กล่าวถึง เงื่อนไขการมีส่วนร่วมว่ามีอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

และความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์
ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปเขา
ประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทาง
สังคม หากจะมีส่วนร่วม

ชัยชนะ สุทธิวรชัย (2536) ได้กล่าว สรุปแนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม
ได้ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสระสามารถที่จะมีส่วนร่วม มีความเต็มใจ มีเวลา และไม่ต้อง
เสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปความสามารถของเขา
2. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมนั้น สามารถสื่อสารกันรู้
เรื่องทั้งสองฝ่าย และไม่รู้สึกระทบบกระเทือนต่อตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม
3. ประชาชนต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ต้องมีความพร้อมภายใน และ
ต้องได้รับการบำรุงรักษา

แคสเปอร์สัน และ บริทแบนด์ม (Kasperson and Breitbandm, 1974, อ้างถึงใน ธวัช
สิทธิกิจ โยธิน) (2543) ได้เสนอมาตรวัดระดับแรกของการจำแนกว่า การกระทำอะไรจึงถือว่าเป็น
การมีส่วนร่วมหรือไม่ถือว่าการมีส่วนร่วม ซึ่งสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. การกระทำแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่มซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์
หรือได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะ
เห็นได้ถึงค่านิยม ความรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กิริยที่ถือว่าเป็นส่วนร่วมก็คือ
กิริยาที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้น โดยตรงของแต่ละบุคคล
2. ความหนาแน่นของการกระทำซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง
ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพันและมีแรงจูงใจการกระทำ
3. คุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งดูจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้นแรก
เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้าง การยอมรับความสามารถและความคิดเห็น มีการ
ลงมือทำ การประเมินผล

สรุปได้ว่า เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยรวมมีดังนี้ 1) เงื่อนไขการปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน มาตรฐานคุณค่า เป้าหมาย ประสพการณ์ที่ผิดปกติ ธรรมชาติ ความคาดหวัง การมองแต่ตนเอง การบีบบังคับ นิสัยและประเพณี โอกาส ความสามารถ และการได้รับการสนับสนุนของบุคคลและกลุ่มบุคคล 2) เงื่อนไขความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญ (ผู้นำ) และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติ ตำแหน่ง และอำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า 3) ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการสื่อสารคือการติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล และ 4) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม และปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม

1.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมซึ่งมีนักวิชาการต่างได้นำเสนอไว้ดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี ซึ่ง อคิน รพีพัฒน์ (2527) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม

โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่า ลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self – esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องของความสามารถและความสำคัญของบุคคล

1.5 ความต้องการสำเร็จแห่งตน (Self – actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด มีอยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอผลของการทำงานจะสูงไปตามด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาर्डเอาเปรียบ การให้ขอเท็จจริงที่เกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศ หรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจในเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนินสรร (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยาก เพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับ ก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทวีป คงเทียน (2548) ได้รวบรวมทฤษฎีที่นักวิชาการหลายๆท่านได้ให้ไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการบวนการติดต่อสื่อสาร (Communication Process)

โรเจอร์ และชูเมคเกอร์ (Roger & Shoemaker) ได้สรุปขั้นตอนของการรับวิทยาการสมัยใหม่ 5 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นการรับรู้ (Awareness Stage) หมายความว่า บุคคลได้กระทบกับวิทยาการใหม่ๆ เป็นครั้งแรกแต่ยังขาดความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิทยาการใหม่นั้น ยังขาดข่าวสารเพิ่มเติม

1.2 ขั้นความสนใจ (Interest Stage) หมายความว่า บุคคลเริ่มสนใจใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ และพยายามแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

นอกจากขั้นตอนการยอมรับวิทยาการใหม่ๆ แล้ว Roger ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับไว้ ดังนี้

1. แบบของการตัดสินใจยอมรับวิทยาการใหม่ๆ (The Type of Innovation Decision)

2. ช่องทางของการสื่อความรู้ที่ใช้เป็นตัวแพร่กระจายวิทยาการใหม่ (The Nature of Communication Channels)

3. ลักษณะธรรมชาติของระบบสังคม

4. ความเพียรพยายามของผู้เฝ้าเปลี่ยนแปลงในการแพร่กระจายวิทยาการใหม่ ที่มีผลต่ออัตราการยอมรับ (The Extent of Chang Promotion Efforts)

สำหรับกระบวนการสื่อความรู้ Roger ได้กล่าวว่า ประกอบด้วย ข่าวสาร ผู้ส่งข่าวสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับข่าวสาร ส่วนช่องทางการสื่อสารมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิธีถ่ายทอดข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2. ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคล

1.3 ขั้นการชั่งใจ (Evaluation Stage) หมายความว่า บุคคลคิดทบทวนไตร่ตรองถึงผลเสียของความรู้ใหม่อยู่ในใจ

1.4 ขั้นการทดลอง (Trial Stage) หมายความว่า บุคคลนำความรู้ใหม่ไปทดลองปฏิบัติโดยเริ่มจากขนาดเล็กๆ เพื่อดูผลการตัดสินใจยอมรับ

1.5 ขั้นการยอมรับ (Adoption Stage) เป็นขั้นตอนการตกลงใจที่จะนำวิทยาการใหม่ๆ ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่

จ้านงศ์ อคิวัฒนสิทธิ์ (2540) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ในสังคมนั้นไม่ว่าในระดับบุคคลหรือระดับกลุ่ม เราจะเห็นว่ามี 5 รูปแบบใหญ่ๆ คือ ความร่วมมือ การแข่งขัน ความขัดแย้ง การประนีประนอม และกลืนกลาย ซึ่งทั้ง 5 รูปแบบนี้ อาจเกิดจากความสัมพันธ์โดยตรงหรือโดยอ้อม

วิลเลียม ดับบลิว รีคเดอร์ (William W. Reeder) (1978) ได้อธิบายถึง ปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคมไว้ดังนี้

1. สถานการณ์การกระทำของสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ
2. บุคคลหรือองค์การ จำตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผลซึ่งตัดสินใจเองได้ว่ามันสอดคล้องหรือตรงปัญหาสถานการณ์นั้นๆ
3. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางประการอาจต่อต้านการตัดสินใจ
4. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน การเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
5. เหตุผลในการตัดสินใจนั้นมีไฉ่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง
6. การตัดสินใจของกลุ่ม เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาส
7. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลง
8. สำหรับกรณีเฉพาะอย่าง ภายใต้การกระทำทางสังคมจะมีบ่อยครั้งที่ทางเลือกสองหรือสามทาง เพื่อที่จะต้องสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ
9. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจเลือกทางใดทางหนึ่ง

10. เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกต้องแล้ว

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเกิดความรู้และความต้องการเป็นเจ้าของร่วมกันมีความเป็นอิสระ มีอำนาจในการตัดสินใจ มีกิจกรรมร่วมกันสามารถจัดการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาได้ด้วยตนเองรวมพลังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสามารถขยายเครือข่ายในเขตพื้นที่ต่างๆ เป็นต้น

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ในขณะที่โลกกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสการพัฒนาก็เกิดขึ้นตามมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการพัฒนากลายมาเป็นตัวชี้วัดความเจริญทางด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้จากการที่ทั่วโลกพร้อมใจกันแบ่งประเภทของประเทศออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศที่ด้อยการพัฒนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายของการพัฒนา ดังนี้

การพัฒนา ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 คือ การพัฒนาจะต้องมีลักษณะของการได้ประโยชน์ร่วมกัน สร้างความรู้รักสามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงใจซึ่งเป็นประโยชน์กับประชาชนมุ่งไปสู่วิถีพัฒนาแบบยั่งยืน(Sustainability) การพัฒนานั้นต้องทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกันจึงจะ ด้ว่าเป็นความสำเร็จและก่อให้เกิดความร่วมมือ

การพัฒนา ตามความหมายจากรูปศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรม หมายถึง การทำให้เจริญคือ ทำให้เติบโตงอกงามและมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่ขยายตัวขึ้น

การพัฒนาความหมายโดยทั่วไปคือการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบหรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่ดีกว่าอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาความหมายทางการวางแผนคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการ ของมนุษย์ไว้ล่วงหน้าในลักษณะของแผนงานหรือ โครงการและบริหารจัดการให้เป็นตามแผนและ โครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาในแนวทางใหม่ที่ถูกต้องนั้นจะต้องถือประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยประชาชนต้องได้รับความรู้ มีความสำนึกในความเจริญก้าวหน้าที่จะเกิดขึ้น ประชาชนต้องมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกการพัฒนาที่สนับสนุนและเกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และการพัฒนาจะต้องเป็นการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม

โดยให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่ตนมีอยู่ในการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ไปสู่เป้าหมายที่ประชาชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกันวางไว้ การพัฒนาอย่างนี้เรียกว่า “การพัฒนาที่ครบวงจร” ซึ่งจะนำท้องถิ่นไปสู่ความยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

3. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ระบุไว้ว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ให้เป็นปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 16 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3. ให้แก้ไขคำว่า “แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี” เป็น “แผนพัฒนาท้องถิ่น” และแก้ไขคำว่า “แผนพัฒนา” เป็น “แผนพัฒนาท้องถิ่น” ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ทุกแห่ง

ข้อ 4 ให้ยกเลิกบทนิยามของคำว่า “หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน” “พนักงานส่วนท้องถิ่น” “โครงการพัฒนา” ในข้อ 4 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนัก หัวหน้าสำนัก ผู้อำนวยการกองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าตำแหน่งดังกล่าว

“พนักงานส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล พนักงานเมืองพัทยา พนักงานส่วนตำบล และพนักงานหรือข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“โครงการพัฒนา” หมายความว่า โครงการที่ดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อให้การพัฒนาบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 8 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กรรมการตาม (3) (4) (5) และ (6) ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกก็ได้”

ข้อ 6 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 9 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กรรมการตาม(3) ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีและอาจได้รับคัดเลือกอีกก็ได้”

ข้อ 7 ให้ยกเลิกความในข้อ 14 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2548 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 14 ผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีและอาจได้รับคัดเลือกอีกก็ได้”

ข้อ 8 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของข้อ 21 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548

“เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นได้เห็นชอบแผนพัฒนาท้องถิ่นที่แก้ไขแล้ว ให้ปิดประกาศให้ประชาชนทราบ โดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ตั้งแต่วันที่ผู้บริหารท้องถิ่นเห็นชอบพร้อมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่นอำเภอและจังหวัดทราบด้วย”

ข้อ 9 ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 22 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2548 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 22 เพื่อประโยชน์ของประชาชน การเพิ่มเติมแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(1) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เพิ่มเติมพร้อมเหตุผลและความจำเป็นเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและประชาคมท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เพิ่มเติม สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ส่งร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เพิ่มเติมให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพุทธศักราช 2537 ด้วย

เมื่อแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เพิ่มเติมได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้ส่งแผนพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้พร้อมทั้งปิดประกาศ ให้ประชาชนทราบโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่า 30 วันนับแต่วันที่ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้”

ข้อ 10 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 22/1 และขอ 22/2 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2548

“ข้อ 21/1 เพื่อประโยชน์ของประชาชน การเปลี่ยนแปลงพัฒนาท้องถิ่น ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ส่งร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพุทธศักราช 2537 ด้วย

เมื่อแผนพัฒนาท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้ส่งแผนพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้ พร้อมทั้งปิดประกาศให้ประชาชนทราบโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่า 30 วันนับแต่วันที่ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้”

“ข้อ 22/2 ในกรณีการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ งานพระราชพิธี รัฐพิธี นโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงมหาดไทย ให้เป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ส่งร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ. 2537 ด้วย และเมื่อแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้ปิดประกาศให้ประชาชนทราบโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่า 30 วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าว

ข้อ 11 ให้ยกเลิกความในวรรคสามของข้อ 28 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2548 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กรรมการตาม (1) (2) (3) (4) และ(5) ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

ข้อ 12 ให้ยกเลิกความใน (3) ของข้อ 29 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

(1) รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อสภาท้องถิ่น และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมทั้งประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบในที่เปิดเผยภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันรายงานผลและเสนอความเห็นดังกล่าว และต้องปิดประกาศไว้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า สามสิบวัน โดยอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี”

ข้อ 13 ให้ยกเลิกความใน(5)ของข้อ30 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(5) ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอผลการติดตามและประเมินผลต่อสภาท้องถิ่น และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมทั้งประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบในที่เปิดเผยภายใน 15 วันนับแต่วันที่ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอผลการติดตามและประเมินผลดังกล่าว และต้องปิดประกาศไว้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนธันวาคมของทุกปี”

4. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

4.1 ความหมายของการวางแผน

คุนท์ซ, ดอนเนล และ ไวชริช (Koontz, Donnell, and Weihrichm, 1984) การวางแผนเป็นการ พิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาเปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อม โยงระหว่างปัจจุบันและอนาคตเป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ที่พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติมีรากฐานการตัดสินใจตาม วัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเนอย่างใช้ดุลพินิจ

เอลคอฟฟ์ (Ackoff, Russel, 1970) กล่าวว่า การวางแผน คือ บางสิ่งที่เราต้องกระทำ ก่อนที่จะมีการกระทำเกิดขึ้น และเป็นเรื่องของการตัดสินใจโดยอาศัยการทำนายล่วงหน้า การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นเมื่อสภาพในอนาคตที่เราต้องการนั้นเกี่ยวข้องกับตัดสินใจที่ต้องอาศัย

องค์ประกอบหลายๆด้าน เป็นชุดหรือระบบหนึ่งของการตัดสินใจ การวางแผนเป็นกระบวนการอันหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดสภาพอย่าง หนึ่งหรือหลายๆอย่างๆ ในอนาคตอันเป็นสิ่งที่เราต้องการ และเป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีการกระทำ

เจ็จันท์ จงสถิตอยู่ (2547) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการที่ช่วยการตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะดำเนินการหลายวิธีดำเนินการในอนาคต เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ภายใต้เงื่อนไข เวลา และทรัพยากรเป็นกลไกเพื่อตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร ใครทำ ทำเมื่อใด และที่ไหน ที่ผู้ร่วมกันเป็นระบบต่อเนื่องทำให้กระบวนการวางแผนเป็นไปอย่างมีระเบียบ

อุทัย บุญประเสริฐ (2544) กล่าวว่า การวางแผนเป็นความพยายามขององค์กร และหน่วยงานในการกำหนดสิ่งที่ต้องปฏิบัติจัดทำในอนาคตเพื่อตอบสนองต่อภารกิจ ตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการให้ได้ผลที่เหมาะสมมากที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด ภายใต้ความจำกัดของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในอนาคต โดยมุ่งความสำเร็จและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ

จากข้างต้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า การวางแผน คือ การวางแผนเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด และใครเป็นผู้กระทำ ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นการเชื่อมสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้เชื่อมต่อไปในอนาคตตามที่ต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผน

ฮาโรลด์ คูนต์ (Harold Koontz) และ ซีรัล โอนเนลล์ (Cyril O' Donnell) (1986) ได้อธิบายถึงการวางแผนว่า เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด และใครเป็นผู้กระทำ ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นการเชื่อมสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้เชื่อมต่อไปในอนาคตตามที่ต้องการ

ฟริมอนต์ อี. คาสต์ (Fremont E. Kast) และเจมส์ อี. โรเซนวิก (James E. Rosenzweig) (1970) ได้อธิบายว่า การวางแผนคือกระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ และวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น โดยอธิบายว่า การวางแผนเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์หรือวิธีการกระทำซึ่งจะตอบคำถามต่อไปนี้คือ

1. จะทำอะไร (What: W1)
2. ทำไมจึงต้องทำ (Why: W2)
3. ใครบ้างที่จะเป็นผู้กระทำ (Who: W3)
4. จะกระทำเมื่อใด (When: W4)

5. จะกระทำที่ไหน (Where: W5)

6. จะทำกันอย่างไร (How: H)

จากคำอธิบายของนักวิชาการต่างประเทศพอจะสรุปได้ว่า การวางแผนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ ด้วยกันคือ

1. การวางแผนเป็นกระบวนการ (Process) กระบวนการในที่นี้หมายถึงกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันซึ่งเกิดขึ้นในหน่วยเดียวกันซึ่งต้องการทั้งทรัพยากรและพลังงานเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมให้ดำเนินไปได้

2. การจัดเตรียม (Preparing) การวางแผนเป็นการเตรียมกิจกรรมชุดหนึ่งของการตัดสินใจ เพื่อให้ได้รับการอนุมัติและดำเนินการ โดยองค์กรอื่นๆ

3. การวางแผนเป็นการเตรียมการตัดสินใจชุดหนึ่ง (A Set) การวางแผนหมายถึงการตัดสินใจประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สัมพันธ์กันเป็นระบบ

4. การตัดสินใจเพื่อการกระทำ (Decisions for Action) การวางแผนเป็นการมุ่งสู่การกระทำเป็นสำคัญ โดยมีผลงานเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา เช่น การพัฒนาการบริหาร การพัฒนาการตัดสินใจ และการฝึกอบรมให้คนทำงานร่วมกัน เป็นต้น

5. ในอนาคต (In the Future) การวางแผนมีลักษณะที่สำคัญ คือ การมุ่งสู่อนาคต จึงมีการพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต ภายใต้ความไม่แน่นอน และเงื่อนไขต่างๆ

6. การมุ่งสู่การทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Directed at Achieving Goals) การวางแผนจะไม่สามารถดำเนินการได้ถ้าขาดวัตถุประสงค์ เพราะวัตถุประสงค์เป็นตัวกำหนดทิศทางจุดหมายปลายทางของการกระทำเป็นกระบวนการดังที่กล่าวในข้อ 1

7. ใช้วิธีการให้ผลงานสูง (By Optimal Means) ทั้งนี้การวางแผนจะต้องเลือกวิธีการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยพิจารณาจากตัวแปรทางด้านเวลา ลักษณะของข้อมูล ค่าใช้จ่าย ความแม่นยำ และความง่ายในการนำไปใช้ เพื่อให้สมาชิกในทีมงานวางแผนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

สรุปได้ว่าการวางแผน หมายถึง กระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ทำที่ไหน ทำไม่ต้องทำ ทำเพื่อใคร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และมีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ หรืออาจกล่าวได้ว่า การวางแผน คือ กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ สำหรับช่วงเวลาข้างหน้า และกำหนดสิ่งที่จะกระทำ

ความสำคัญของการวางแผน

เป็นที่ยอมรับกันว่าการวางแผนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับหน่วยงานและผู้บริหาร ในฐานะที่เป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่ดีที่สุดอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ การวางแผนมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยาก ช้ำซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการ ให้ผู้วางแผนมีสายตาว้างไกลมองเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความผกผันของสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ สถานะเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

2. ทำให้เกิดการยอมรับแนวคิดใหม่ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดร จึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิดเชิงระบบเข้ามาใช้ในองค์กรยุคปัจจุบัน

3. ทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์กรเพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

4. เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อน เพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจน และยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบขององค์กร ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้น เป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

5. ทำให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน เนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎีหลักการ รายงานวิจัยต่างๆ มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่

กล่าวโดยสรุปคือ ไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดี

ประโยชน์ของการวางแผน

การวางแผนมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานทุกอย่างทุกลักษณะงาน การวางแผนดีและถูกต้องตามหลักและกระบวนการนอกจากจะช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. บรรลุจุดมุ่งหมาย (Attention of Objective) การวางแผนทุกครั้งจะมีจุดหมายปลายทาง เพื่อให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้ การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผน ถ้าจุดมุ่งหมายที่กำหนดมีความแจ่มชัดก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งตรงไปยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี
2. ประหยัด (Economical Operation) การวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญา เพื่อคิดวิธีการให้องค์การบรรลุถึงประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่างๆมีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่องกันก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่างๆที่ทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆอย่างคุ้มค่า นับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดีก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์การ
3. ลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอนในอนาคตลง เพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต การวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้น แล้วทำการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตและได้ หาแนวทางพิจารณาป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว
4. เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basic of Control) การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกเป็นกิจการที่ดำเนินคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือถ้าไม่มีการวางแผนก็ไม่สามารถมีการควบคุม กล่าวได้ว่า แผนกำหนดจุดมุ่งหมายและ มาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่การควบคุม
5. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages Innovation and Creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานด้านการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดใหม่ (นวัตกรรม) และความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่ฝ่ายจัดการมีการวางแผนการนั้นจะเป็นการระดมปัญญา ของคณะผู้ทำงานด้านการวางแผนทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ และความคิดสร้างสรรค์นำมาใช้ประโยชน์แก่องค์การ และยังเป็นการสร้างทัศนคติการมองอนาคตระหว่างคณะผู้บริหาร
6. พัฒนาแรงจูงใจ (Improves Motivation) ระบบการวางแผนที่ดีจะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหาร และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนงานด้วยเพราะเขารู้สึกเห็นชัดเจนว่า องค์การคาดหวังอะไรจากเค้าบ้าง นอกจากนั้นการวางแผนยังเป็นเครื่องมือฝึกและพัฒนาแรงจูงใจที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารในอนาคต
7. พัฒนาการแข่งขัน (Improves Competitive Strength) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพทำให้องค์การมีการแข่งขันมากกว่าองค์การที่ไม่มีแผน หรือมีการวางแผนที่

ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงาน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่างๆให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8. การทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การวางแผนได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การทำให้กิจกรรมต่างๆที่จัดวางไว้มุ่งไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการจัดประสานงานในฝ่ายต่างๆขององค์การ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์การ

ข้อจำกัดในการวางแผน

อย่างไรก็ตามการวางแผนบางครั้งอาจประสบความล้มเหลว หรือขาดประสิทธิภาพขึ้นได้ ดังนั้นข้อความต่อไปนี้จะช่วยให้นำนำไปพิจารณาประกอบในการวางแผน เพื่อให้การวางแผนไม่ประสบความล้มเหลว

1. การขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ในการวางแผนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายหรือกิจกรรมต่างๆที่จะดำเนินงาน แต่ถ้าขณะที่มีการวางแผนนั้น กลุ่มทำงานได้ข้อมูลที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือ ไม่ได้จะทำให้การวางแผนงานนั้นเกิดการผิดพลาด ฉะนั้นข้อมูลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแผนงานเป็นอย่างยิ่ง

2. ในการวางแผนเป็นกระบวนการมองไปข้างหน้า ถ้าผู้บริหารมีแนวโน้มที่ทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุกเขาจะไม่สามารถทำการวางแผนที่ดีได้ ฉะนั้นผู้วางแผนจะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มและเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นจะได้สามารถมองหามาตรการประเมินและติดตามแผนที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสม และเข้าใจการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้อง

3. การวางแผนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การวางแผนอาจจะทำให้การปฏิบัติการบางกรณีล่าช้าไปได้แต่ก็เป็นความจริงว่าถ้าเราไม่ใช้เวลาในการวางแผนอย่างพอเพียงแล้ว แผนที่กำหนดขึ้นอาจจะเป็นแผนที่ใช้ไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่าการวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการรวบรวมการวิเคราะห์สารสนเทศ และการประเมินทางเลือกต่างๆ ดังนั้นถ้าการจัดการไม่จัดงบประมาณค่าใช้จ่ายอย่างพอเพียงในการวางแผน ไม่ยอมใช้เวลาให้พอเพียง คิดแต่เพียงว่าเสียเวลาสิ้นเปลืองแล้วผลของแผนที่จะออกมานั้นย่อมเป็นไปได้

4. การดำเนินการภายในองค์การที่เข้มงวดเกินไปในเรื่องต่างๆ จะเป็นอุปสรรคในการนำความคิดริเริ่มและแนวความคิดใหม่ๆเข้ามาสู่องค์การ ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องมีการยืดหยุ่นการดำเนินการในบางกรณีบ้างซึ่งจะนำผลดีมาสู่องค์การ

5. การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดในการวางแผน บางครั้งเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในองค์การธุรกิจต่างๆทั่วโลกเป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่องมาจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ฉะนั้นผู้วางแผนไม่สามารถยอมรับเรื่องราวต่างๆที่

อาจเกิดขึ้นได้ อาจจะไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มคนงาน และทัศนคติเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการวางแผนที่เกิดขึ้นและเกิดการขาดประสิทธิภาพ

6. ประสิทธิภาพในการวางแผนอาจมีข้อจำกัดมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เพราะปัจจัยภายนอกบางอย่างยากแก่การทำนายและคาดการณ์ เช่น การเกิดสงคราม การควบคุมของรัฐบาล หรือภัยธรรมชาติต่างๆซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วางแผนไม่สามารถควบคุมได้ก็อาจทำให้การดำเนินงานตามแผนประสบปัญหายุ่งยากได้

หลักการพื้นฐานในการวางแผน

การวางแผนประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน4ประการด้วยกันคือ

1. การวางแผนจะต้องสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ (Contribution to Purpose and Objective) ในการวางแผนผู้วางแผนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญว่าเป้าหมายของแผนทุกแผนที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องเกี่ยวพัน และอำนวยความสะดวกให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การสัมฤทธิ์ผล หลักการนี้เกิดขึ้นจากธรรมชาติขององค์การธุรกิจต่างๆที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้วัตถุประสงค์ของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันในองค์กรบรรลุตามเป้าหมาย หรือประสบความสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกอย่างจริงจัง

2. การวางแผนเป็นงานอันดับแรกของกระบวนการจัดการ (Primacy of Planning) ซึ่งกระบวนการจัดการประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organization) การบริหารบุคคล (Staffing) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การวางแผนเป็นงานเริ่มต้นก่อนขั้นตอนอื่น ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเป็นตัวสนับสนุนให้งานด้านอื่นๆดำเนินไปด้วยความสอดคล้อง

3. การวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคน (Pervasiveness of Planning) การวางแผนเป็นงานของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องทำแล้วแต่ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารในระดับที่ต่างกันต่างมีความรับผิดชอบควบคุมให้งานที่ตนกระทำอยู่ให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นการวางแผนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

4. ประสิทธิภาพของแผนงาน (Efficiency of Plans) ในการวางแผนนั้นผู้วางแผนจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการวางแผน ซึ่งสามารถพิจารณาจากการบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการลงทุนอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น การใช้เวลา เงิน เครื่องมือ แรงงาน และการบริหารที่ดี สร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิกในองค์การ หลักการพื้นฐานสี่ประการนี้นับว่ามีความสำคัญในการปูพื้นฐานของความคิดในด้านการวางแผนให้องค์การประสบความสำเร็จก้าวหน้า

ลำดับขั้นในกระบวนการวางแผน

การดำเนินงานใดๆก็ตามควรมีลำดับขั้นและขั้นตอนทั้งนี้เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ การวางแผนก็เช่นกันจำเป็นต้องทำต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ลำดับขั้นในการวางแผนประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objective) เป็นงานอันดับแรกที่นักวางแผนจะดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้รู้ทิศทางที่จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า เพราะการวางแผนเป็นเรื่องของอนาคต ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเป็นพื้นฐานที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในองค์การ สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักในการวางแผนคือแผนที่วางจะต้องมีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในองค์การเกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกันอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานและมีการประสานงานกัน

2. พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผน (Developing the Planning Premises) ผู้วางแผนจะต้องกำหนดข้อตกลงต่างๆที่จะเป็นขอบเขตในการวางแผน เพื่อสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตได้ถูกต้อง ใกล้เคียงกำหนดข้อตกลงเบื้องต้น จะนำมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนขอบเขต และข้อตกลงต่างๆที่จะเป็นผลมาจากข้อมูลและปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความรู้สึกของประชาชน นอกจากปัจจัยภายนอกแล้วการวางแผนจะต้องตระหนักถึงข้อมูล และปัจจัยภายในองค์การด้วย จึงจะทำให้ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมาจากข้อมูลรอบด้านอันเป็นผลทำให้ข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นกรอบในการวางแผนมีความเชื่อถือได้มากขึ้น

3. พิจารณาข้อกำหนดต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในการวางแผน (Review all Possible limitations on Planning) ข้อจำกัดต่างๆมักเกิดขึ้นเสมอในการทำงานใดๆ ฉะนั้นถ้าผู้วางแผนได้มีการพิจารณาและคำนึงสิ่งเหล่านี้แล้ว ก็จะสามารถขจัดข้อจำกัดต่างๆ ให้เหลือน้อยลง สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาคาดการณ์ในการวางแผน ได้แก่ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพทางการเงิน ตลอดจนบุคลากรต่างๆในองค์การ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีน้ำหนักสำคัญในการกำหนดแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป

4. พัฒนาทางเลือก (Developing Alternatives) ในการวางแผนผู้วางแผนควรได้แสวงหาทางเลือกต่างๆ ที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินการตามแผนนั้น เพราะบางครั้งการดำเนินการตามแผนหนึ่งๆ ไม่ใช่มีแนวทางปฏิบัติเดียวที่จะบรรลุความสำเร็จของแผนนั้น แต่อาจมีแนวปฏิบัติหลายๆ แนวที่สามารถไปถึงวัตถุประสงค์ของแผนนั้นได้เช่นกัน ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องคิดถึงแนวทางต่างๆหลายๆแนวมากำหนดกิจกรรมในการวางแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาความคิดของผู้วางแผน ให้มีความหลากหลายตามข้อมูลต่างๆ

5. ประเมินทางเลือก (Evaluating the Alternatives) การประเมินทางเลือกนี้ ทำหลังจากได้มีการพัฒนาทางเลือกต่างๆแล้ว ผู้วางแผนจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยต่างๆ ของทางเลือก แต่ละแนวมาประกอบว่าจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ที่ทางเลือกเหล่านี้จะทำให้องค์การดำเนินไปได้ แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้สูงสุด (The Most Feasible Alternatives) สิ่งที่เป็นข้อคิดสำหรับผู้วางแผนในการประเมินทางเลือกนั้น ก็คือไม่มีวิธีใดที่ให้ผลสูงสุดเพียงวิธีเดียว ฉะนั้นผู้วางแผนควรตัดสินใจเลือกทางเลือกสองแนวทางหรือมากกว่า และนำทางเลือกที่เลือกแล้ว มาหลอมรวมกัน เพื่อเป็นแผนที่เป็นไปได้มากที่สุด (The Most Plan) สุดในการปฏิบัติ

6. การเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (Converting Plans in to Actions) ผู้วางแผน ต้องทำการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะออกมาในรูปการณกำหนดเป็นนโยบาย (Policies) ตารางการทำงาน (Schedules) และงบประมาณ (Budgets) การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่กล่าวนี้ จะช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

ลักษณะของแผนที่ดี

แผนที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. แผนควรมีลักษณะชี้เฉพาะมากกว่ามีลักษณะกว้างหรือกล่าวโดยทั่วๆ ไป (It Should be Specific rather than General) การชี้เฉพาะถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจน และโอกาสที่จะไม่เกิดความเข้าใจผิด

2. แผนควรจะจำแนกตามความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่ยังไม่รู้ให้ชัดเจน (A plan should distinguish between the known and the unknown) ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการ คาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆในอนาคต ฉะนั้นการจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ไม่รู้และรู้ให้เห็นเด่นชัด จะทำให้ผู้ใช้แผนคำนึงถึงและพิจารณาสิ่งที่ยังไม่รู้ให้รอบคอบ

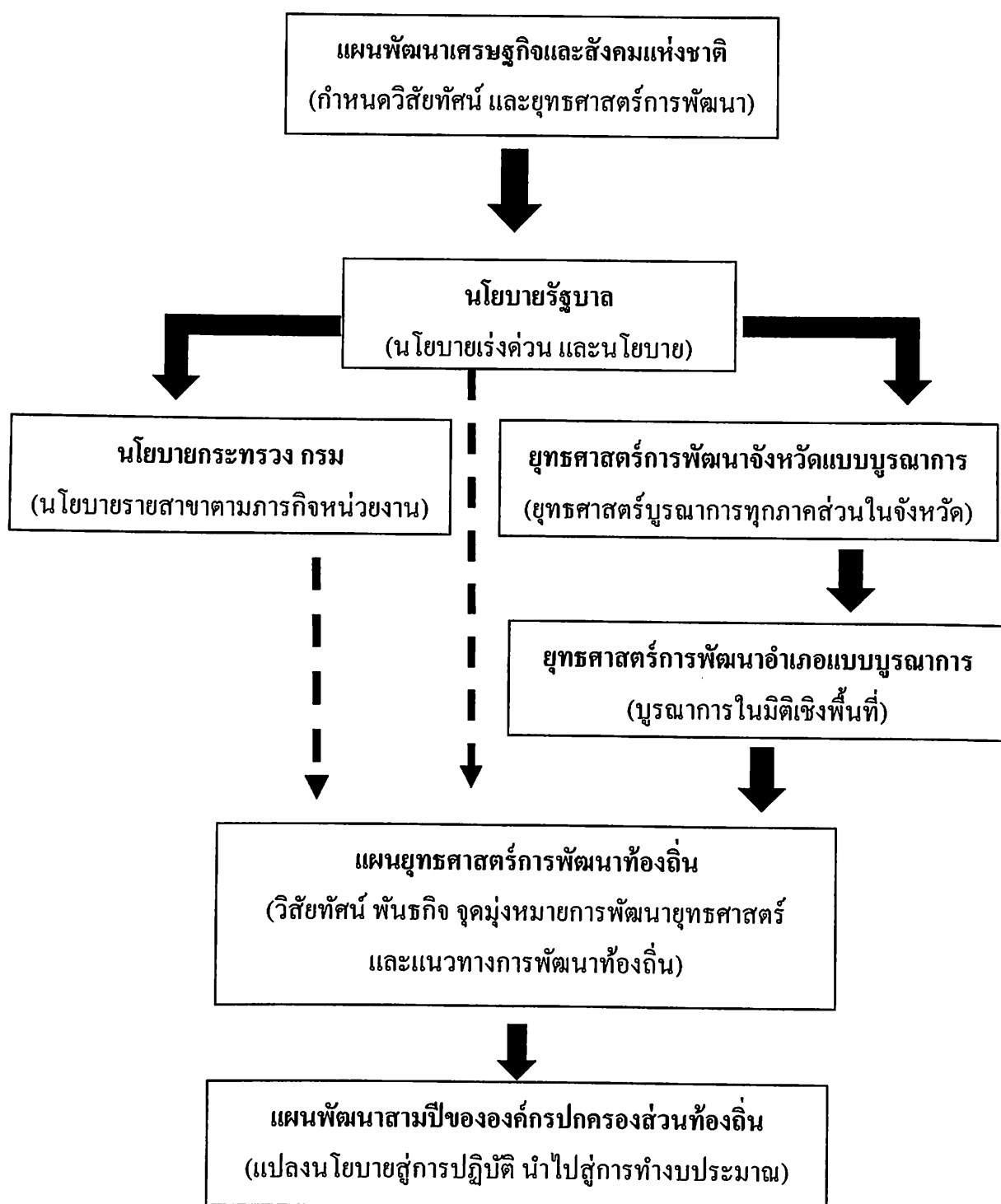
3. แผนควรมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ (A Plan Should be Logical and Practical) ซึ่งเรื่องนี้นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วางแผนจะต้องใช้ การวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์ฐานเป็นฐานในการพิจารณาข้อมูลต่างๆ อย่างมีเหตุผลและตัดสินใจเลือก แนวทางดำเนินการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

4. แผนจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ (The Plan Must Beflexible and Capable of being Modified) แผนที่นำไปใช้จะต้องเหมาะสมกับสภาพการณ์การ เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดได้ทุกขณะ นอกจากนั้นการดำเนินการต่างๆมักจะเป็นตัวแปร ต่างๆจำนวนมากที่มีผลกระทบต่อแผน ฉะนั้นแผนที่ดีจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

5. แผนจะต้องได้รับการยอมรับจากกระบวนการที่เกี่ยวข้อง (The Plan Must Be acceptable to the Persons Who Adopt It and to the Persons Who are Affected) ทั้งนี้เนื่องจากการยอมรับจะนำมาซึ่งความตั้งใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนำไปปฏิบัติ ถ้าแผนที่วางนั้นได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องย่อมเป็นผลดีแก่การดำเนินงานขององค์การธุรกิจเป็นอย่างยิ่ง

ประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดอีกด้วย เนื่องจากการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น และการดำเนินตามแผน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนักว่าแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่างๆ ได้แก่ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล แผนกระทรวง และแผนกรม ซึ่งเป็นแผนระดับชาติยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาจังหวัด ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาอำเภอ ซึ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาระดับจังหวัดและอำเภอนั้น ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน จะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ดังแสดงในภาพประกอบ



ภาพประกอบที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาระดับต่างๆ กับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

“แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา” หมายความว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาอำเภอ

“แผนพัฒนาสามปี” หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปีซึ่งมีความต่อเนื่อง และเป็นแผนก้าวนำครอบคลุมระยะเวลาสามปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

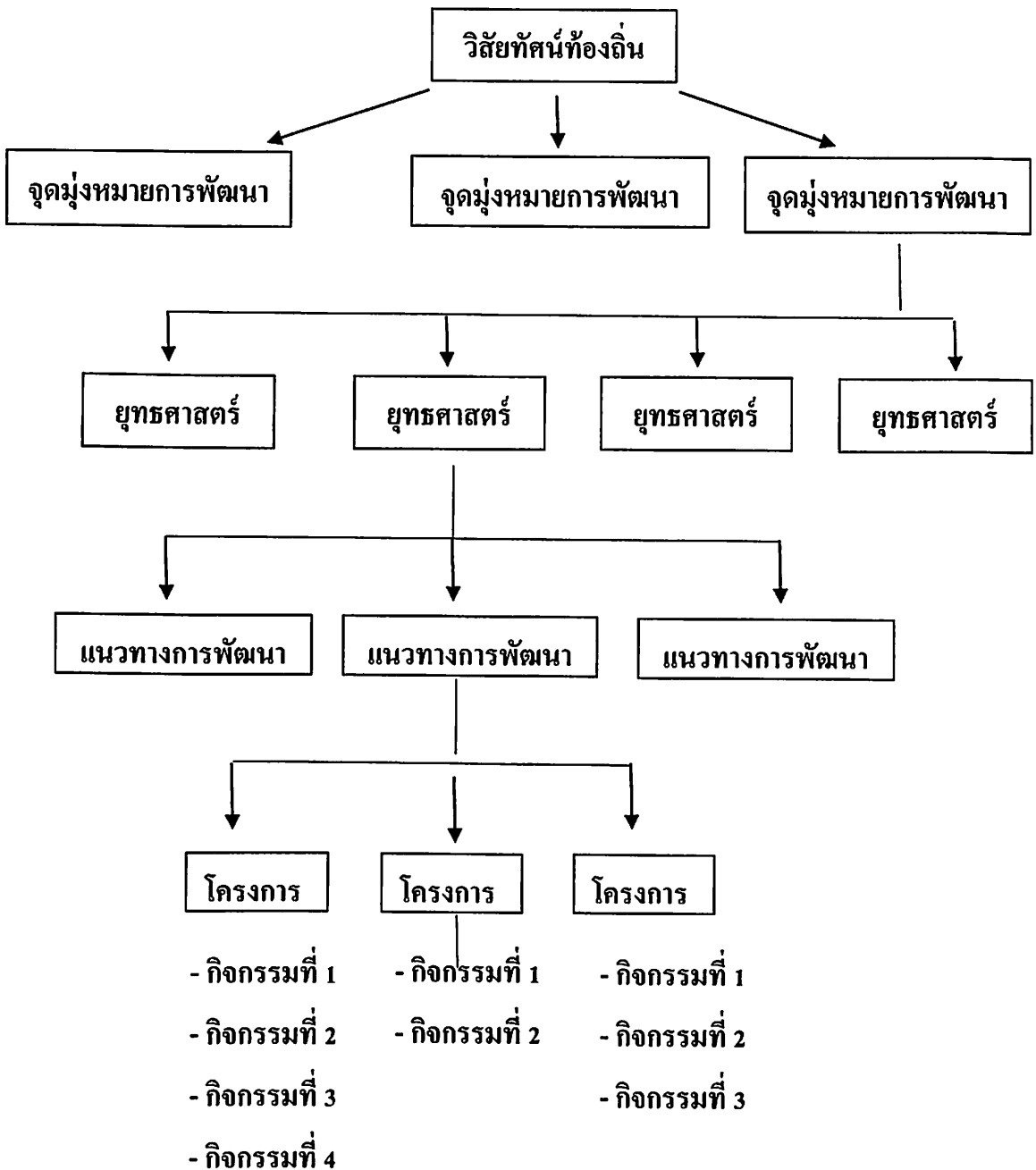
ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาสามปี จะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงาน

สำหรับ “แผนปฏิบัติการ” ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2546 นั้น มิใช่การจัดทำแผนพัฒนา แต่เป็นเอกสารที่รวบรวมแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณเพื่อให้ทราบกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ที่ดำเนินการ

ลักษณะของแผนพัฒนาสามปี

แผนพัฒนาสามปี เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่า ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่งๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่งๆ จะมีโครงการ/กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่ง โครงการ/กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด

นอกจากนั้น แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/กิจกรรมจากแผนพัฒนาสามปีในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบครอบ และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน



ภาพประกอบที่ 2.2 ความเชื่อมโยงของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากับแผนพัฒนาสามปี

ดังนั้น โครงการที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาสามปี โดยเฉพาะในแผนประจำปีแรกของโครงการที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาสามปี โดยเฉพาะในแผนประจำปีแรกของห้วงระยะเวลาสามปี นั้น ควรมีสภาพความพร้อมอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. มีความแน่นอนของกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยควรมีการประเมินถึงความเป็นไปได้ของโครงการ/กิจกรรมรวมทั้งผลประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับจากโครงการ/กิจกรรม

2. กิจกรรมที่อยู่ในแผนประจำปีแรกของห้วงระยะเวลาสามปี ควรมีความพร้อมในเรื่องรูปแบบและรายละเอียดทางเทคนิคพอสมควร เพื่อให้สามารถกำหนดรายการ ในแผนพัฒนาที่จะนำไปใช้จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ต่อไป

แผนพัฒนาสามปีมีลักษณะกว้างๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นเอกสารที่แสดงความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
2. เป็นเอกสารที่แสดงแนวทางการพัฒนาและวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนและมีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่ดำเนินการ
3. เป็นเอกสารที่แสดง โครง/การกิจกรรมการพัฒนาที่จะดำเนินการเป็นห้วงระยะเวลาสามปี
4. เป็นเอกสารที่จะแสดงความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กับงบประมาณ รายจ่ายประจำปี

ประโยชน์ของแผนพัฒนาสามปี

การจัดทำแผนพัฒนาสามปี เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ที่อาจมีความเชื่อมโยงและส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด

ทรัพยากรการบริหาร โดยทั่วไปประกอบด้วย

เงิน ทั้งเงินงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง และแหล่งงบประมาณภายนอก รวมทั้งมาตรการประหยัคงบประมาณรายจ่ายด้วย

คน ซึ่งหมายความรวม ตั้งแต่ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ ทศนคติ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องนำศักยภาพของกำลังคนเหล่านั้นมาใช้ รวมทั้งต้องพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและถ้าพิจารณาในความหมายอย่างกว้างและอาจหมายความรวมถึงประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะมีส่วน ในการพัฒนาท้องถิ่นด้วย

วัสดุอุปกรณ์ หมายถึง เครื่องจักร เครื่องมือ รวมทั้งอาคารสถานที่ ที่จะสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาสูงสุด โดยมีการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความทันสมัย เพื่อรองรับความก้าวหน้าของสังคมโดยส่วนรวม ได้อย่างเท่าทันและใช้วัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวอย่างเต็มศักยภาพ

การบริหารจัดการ เป็นสิ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนทรัพยากรทั้งสามประการข้างต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีสภาพการพัฒนาย่างยั่งยืน การบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะต้องศึกษาและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

หลังจากที่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์แล้ว จะต้องถึงขั้นตอนในการแปลง สู่การปฏิบัติโดยการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผน

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาควรเข้าพบผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญ และความจำเป็นในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ตลอดจนเพื่อให้ผู้บริหารทราบถึงภารกิจที่จะต้องดำเนินการต่อไป และดำเนินการเสนอ โครงการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ห้วงปี พ.ศ. ถึง ผ่านปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติ โครงการดังกล่าว จะเป็นการกำหนดทรัพยากรในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี และกำหนดปฏิทินการทำงานไว้อย่างชัดเจน

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบแจ้ง โครงการที่ได้รับอนุมัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาคม

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

1. ในขั้นตอนนี้ คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา จะสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนา และแนวทางการพัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องปัญหา ความต้องการของท้องถิ่นรวมทั้งสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด/อำเภอและนโยบาย ของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

2. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น จัดการประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพิจารณา โดยในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในครั้งแรก ให้เวทีการประชุมร่วมกันดังกล่าว คัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการพัฒนาที่สมควรนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาจัดทำโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาสามปีต่อไป แต่สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาสามปีครั้งต่อไป (เมื่อครบรอบหนึ่งปี) ให้เวทีการประชุมร่วมพิจารณาทบทวนดูว่า จากยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาที่ได้คัดเลือกและ โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้อย่างมีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งใน

ขั้นตอนนี้ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในปีต่อไป จะสามารถคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการพัฒนา ที่จะนำมาใช้เป็นกรอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปีก็ได้ รวมทั้งกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่จะเพิ่มเติมหรือตัดทอนลงได้

3. เมื่อได้แนวทางการพัฒนาแล้ว เวทีการประชุมพิจารณาว่าจะมีโครงการ/กิจกรรมอะไรบ้างที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแนวทางการพัฒนา ที่คัดเลือกมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนา

4. โครงการ/กิจกรรมที่พิจารณากำหนด อาจมีเป็นจำนวนมากดังนั้นในขั้นตอนนี้ จะต้องมีการดำเนินการดังนี้

(1) พิจารณาความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างยุทธศาสตร์หรือระหว่างแนวทางการพัฒนา เช่น ใน“ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน” ได้กำหนด “แนวทางการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” โดยเวทีการประชุมร่วมได้กำหนด “โครงการพัฒนาด้านการตลาดฯ” ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว” ซึ่งได้กำหนด “แนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม” โดยได้กำหนด “โครงการปรับปรุงสถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ปราสาทเก่า” หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า โครงการทั้งสองที่มาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านยุทธศาสตร์กัน แต่มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนกันได้ ในเชิงการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยการนำเอาผลิตภัณฑ์มาขายให้นักท่องเที่ยว ซึ่งหากกำหนดในแผนพัฒนาสามปีแล้ว จะต้องกำหนดช่วงเวลาการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน

(2) ให้พิจารณานำโครงการ/กิจกรรม จากแผนชุมชนที่เกินขีดความสามารถในการดำเนินการของชุมชนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามา ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

(3) มีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการกิจกรรม เพื่อที่จะบรรจุลงในแผนพัฒนาสามปี ได้อย่างเหมาะสมและนอกจากนั้นยังเป็นการจัดลำดับโครงการไว้ เพื่อทำแผนพัฒนาสามปี ในช่วงถัดไปด้วยเนื่องจากในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนา อาจจะต้องใช้เวลาต่อเนื่องนานกว่าสามปี ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องพิจารณา แนวทางการจัดทำโครงการกิจกรรมที่ต่อเนื่องไปในระยะยาวด้วย ซึ่งอาจจะยังไม่สามารถระบุไว้ในช่วงสามปีของการจัดทำแผนพัฒนาสามปีได้ เช่น โครงการจัดการขยะมูลฝอย อาจมีกิจกรรมหลากหลายที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ การจัดซื้อที่ดิน การก่อสร้างสถานีขนถ่าย การก่อสร้างสถานีกำจัดขยะ การซื้อเครื่องจักรกลหนัก การซื้อรถบรรทุกขยะ การซื้อถังขยะ การว่าจ้างเอกชนดำเนินการเก็บ ขนขยะ เป็นต้น

(4) เนื่องจากกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการมีความหลากหลาย ดังนั้นในขั้นตอนของการพิจารณากำหนดกิจกรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- งบประมาณรายรับรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ทรัพยากรการบริหารอื่นๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ภาวการณ์พัฒนาที่สามารถเข้าร่วมดำเนินการหรือมีภารกิจรับผิดชอบการ

ดำเนินการในเรื่องนั้นๆเมื่อพิจารณาด้านต่างๆดังกล่าวแล้วจะต้องแยกประเภทของโครงการออกอย่างน้อย3ประเภทคือ

- โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเองกล่าวคือมีขีดความสามารถทางด้านกำลังเงินกำลังคนวัสดุอุปกรณ์และความรู้ทางด้านการบริหารจัดการที่จะดำเนินการได้เอง

- โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอุดหนุนให้หน่วยงานอื่นดำเนินการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานเนื่องจากเป็นงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถหรือไม่ประสงค์จะดำเนินการจึงมอบให้หน่วยงานอื่นดำเนินการแทนโดยการตั้งงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนให้ไปทำตามระเบียบวิธีการทางราชการ

- โครงการที่ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นทั้งทางราชการบริหารส่วนกลางส่วนภูมิภาครัฐวิสาหกิจหน่วยงานอื่นและภาคเอกชนอันเนื่องมาจากเป็นโครงการขนาดใหญ่หรือเป็นโครงการที่หน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยปฏิบัติและมีหน้าที่จัดบริการสาธารณะดังกล่าวอยู่แล้ว ทั้งนี้รวมถึงโครงการเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ (ซึ่งมีกรอบในการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนอยู่แล้ว โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเสนอขอรับการสนับสนุนต้องอยู่ในเงื่อนไขของการรับเงินอุดหนุนเฉพาะกิจดังกล่าว)

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปีซึ่งนอกจากจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแล้ว ยังจะต้องวิเคราะห์ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการพัฒนาที่เลือก ต้องการข้อมูลประเภทใดเป็นพิเศษ ต้องการข้อมูลห้วงเวลาใด และจะจัดเก็บข้อมูลจากแหล่งใด เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการ/กิจกรรมได้อย่างถูกต้อง โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลภายในองค์กร และข้อมูลภายนอกเพื่อสามารถวิเคราะห์ SWOT (การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค) ได้

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก คือ

การประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมา

การคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา

การจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนา

การตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี

โดยมีรายละเอียดในแต่ละกิจกรรมดังนี้

1. การประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมา

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สรุปผลการพัฒนาที่ผ่านมาและนำเสนอที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการพัฒนาท้องถิ่นในรอบปีที่ผ่านมา โดยประเมินทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านด้วย)

2. การคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา หลังจากการประเมินผลการพัฒนาในรอบปีที่ผ่านมาแล้ว ให้ประชุมตามข้อร่วมกัน คัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาคม/ชุมชนในห้วงระยะเวลาสามปี (ในกรณีดังกล่าวอาจคัดเลือกทุกยุทธศาสตร์ การพัฒนามาเป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีก็ได้)

ในกรณีที่เห็นว่ามียุทธศาสตร์การพัฒนาใดที่ยังมิได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องกำหนดขึ้นใหม่ก็อาจกำหนดขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุผล และวัตถุประสงค์ที่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน และวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น (และนำไปปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาต่อไป)

3. การจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนา

ภายใต้ยุทธศาสตร์จะมีแนวทางการพัฒนาที่หลากหลาย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นในการดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งสิ้น แต่มีความสำคัญความจำเป็นเร่งด่วนมากน้อยแตกต่างกันที่ประชุมตามข้อ 1 จะต้องร่วมกันจัดเรียงลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญดังกล่าวไม่ได้หมายความว่า แนวทางการพัฒนาที่ถูกจัดลำดับความสำคัญอยู่ในลำดับหลังๆ จะไม่ต้องนำมาปฏิบัติ เพราะการที่กำหนดแนวทางการพัฒนาทุกแนวทางได้รับการพิจารณาแล้ว ว่าต้องดำเนินการแต่ในห้วงระยะเวลาสามปีของแผนพัฒนาสามปีนั้น อาจมีแนวทางที่จำเป็นต้องนำมาเน้นการปฏิบัติ

วิธีการจัดลำดับความสำคัญมีหลายวิธี ตั้งแต่วิธีง่ายๆ คือ ประชุมตกลงกัน หรืออาจใช้วิธีการลงคะแนนคัดเลือก โดยใช้บัตรลงคะแนนเพื่อนำมารวมคะแนน และจัดลำดับวิธีการจัดลำดับความสำคัญที่เป็นวิทยาศาสตร์อาจใช้วิธี Rating Scale หรือ Strategic Issues Graph หรือวิธีอื่นๆซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งสามารถเลือกวิธีการปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม

4. การตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี

หลังจากการจัดลำดับแนวทางการพัฒนาแล้ว ที่ประชุมจะตัดสินใจว่าจะนำแนวทางการพัฒนาเหล่านั้นมาดำเนินการแต่ในการตัดสินใจเลือกนั้น ควรจะได้วิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพราะในการจัดลำดับความสำคัญอาจใช้การตัดสินใจของแต่ละบุคคลเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อทบทวนและยืนยันการจัดลำดับว่ามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงหรือไม่ จึงควรนำแนวทางการพัฒนามาทำการวิเคราะห์ จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) อีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา

1. หลังจากได้แนวทางการพัฒนาในช่วงสามปีแล้ว ให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาคัดเลือกวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนา มาจัดทำวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา โดยพิจารณาคัดเลือกวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนา จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปีโดยนำวัตถุประสงค์ดังกล่าว มาจัดทำเป็นวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี

ตัวอย่างวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

1. เพื่อส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เสริม

บางครั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นแล้ว แต่อาจนำมาปรับให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงสามปี

2. ในขั้นตอนนี้ที่ประชุมจะร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาที่จะต้องดำเนินการตามแนวทางที่คัดเลือก โดยที่กิจกรรมที่จะดำเนินการย่อมมีความหลากหลายซึ่งที่ประชุมจะต้องพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้ด้วยคือ

(1) พิจารณากิจกรรมที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาที่กำหนดอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้โครงการ/กิจกรรมที่ครบถ้วน ซึ่งอาจจะมีทั้ง

โครงการ/กิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง โครงการ/กิจกรรมที่ร่วมดำเนินการกับหน่วยงานอื่น หรือโครงการ/กิจกรรมที่หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการ

(2) พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม ควรพิจารณาทั้งภายใต้แนวทางเดียวกัน และระหว่างแนวทางการพัฒนา

(3) พิจารณาถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรม ทั้งในด้านกระบวนการการดำเนินงาน และในด้านของผลการดำเนินการ เพื่อบรรลุกิจกรรมลงในปีต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

(4) พิจารณาคัดเลือกโครงการ/กิจกรรม

- จากความจำเป็นเร่งด่วน
- วัดความสามารถทางทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ความเชื่อมโยงของกิจกรรมและระยะเวลาที่ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พิจารณาคัดเลือกโครงการที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี มาจัดทำรายละเอียดโครงการในด้านเป้าหมาย ผลผลิตผลลัพธ์ งบประมาณระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยเน้นการศึกษา รายละเอียดของกิจกรรมที่จะดำเนินการในปีแรกของแผนพัฒนาสามปี เพื่อให้สามารถนำไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี

1. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี โดยมีเค้าโครงประกอบด้วย 7 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ผลการพัฒนาท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 สรุปรุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

ส่วนที่ 5 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี

ส่วนที่ 6 บัญชีโครงการ/ กิจกรรม

ส่วนที่ 7 ส่วนการติดตามและประเมินผลกรณำแผนพัฒนาสามปีไปปฏิบัติ

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดเวทีประชาคม ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีและรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาสามปีให้สมบูรณ์ต่อไป

3. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น นำร่างแผนพัฒนาสามปีที่ปรับปรุงแล้ว เสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณา

ขั้นตอนที่ 7 การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เสนอร่างแผนพัฒนาสามปีที่ผ่านการพิจารณา ให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือเสนอคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ ในกรณีที่มีการมอบอำนาจ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

2. ผู้บริหารท้องถิ่น นำร่างแผนพัฒนาสามปีที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ ในกรณีที่มีการมอบอำนาจเสนอขอรับอนุมัติจากสภาท้องถิ่น

3. เมื่อสภาท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติแผนพัฒนาสามปีแล้ว สภาท้องถิ่นจะส่งให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี และนำไปปฏิบัติรวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะอนุกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประกาศให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบโดยทั่วกัน

เค้าโครงแผนพัฒนาสามปี

ส่วนที่ 1 บทนำ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของแผน วัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการดำเนินการ และประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

องค์ประกอบ ประกอบด้วยลักษณะของแผน วัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี และประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยนำเสนอ ดังนี้

1.1 ลักษณะของแผนพัฒนาสามปี

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

1.3 ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

1.4 ประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

ที่มาของเนื้อหา คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการจัดทำ

ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพโดยทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

องค์ประกอบ ประกอบด้วยสภาพทั่วไปด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบบริการ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และ

รายรับรายจ่ายย้อนหลัง การเปรียบเทียบข้อมูลทางการศึกษา ด้านการสาธารณสุขย้อนหลังด้านการเมืองการบริหาร โดยหากข้อมูลเชิงสถิติใดที่จะทำให้เห็นแนวโน้มของการพัฒนาได้ อาจทำในรูปแบบการเปรียบเทียบข้อมูล เช่น การแยกแยะประชากรตามข้อมูล เพศ และช่วงชั้นอายุ การเปรียบเทียบประชากรย้อนหลัง การเปรียบเทียบ

ส่วนที่ 3 ผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงผลการพัฒนาที่ผ่านมาว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำโครงการไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาหรือไม่

องค์ประกอบ ประกอบด้วย

1. การประเมินผลการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติในเชิงปริมาณ

2. การประเมินประสิทธิผลของแผนพัฒนาในเชิงคุณภาพ

ที่มาของเนื้อหา ได้จากขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในขั้นตอนที่ 3

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ในอนาคตและสามารถนำมาตรวจสอบแผนพัฒนาสามปี ว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด หรือมีจุดเน้นไปในทิศทางใด

องค์ประกอบ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา แนวทางการพัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งนโยบายการพัฒนาจังหวัด นโยบายการพัฒนาอำเภอ และนโยบายการพัฒนาของผู้บริหาร โดยนำเสนอ ดังนี้

4.1 วิสัยทัศน์การพัฒนา

4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนา (จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น)

4.3 แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น (จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น)

4.4 นโยบายการพัฒนาจังหวัด (ถ้ามี)

4.5 นโยบายพัฒนาอำเภอ (ถ้ามี)

4.6 นโยบายพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น

ที่มาของเนื้อหา คัดลอกยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและประสานกับสำนักงานจังหวัดสำนักงานอำเภอและฝ่ายบริหาร เพื่อรับทราบนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น

ส่วนที่ 5 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ว่ามียุทธศาสตร์ใดบ้างเพื่อนำมาจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกัน

องค์ประกอบ ประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่ได้เรียงลำดับก่อน-หลัง และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกัน และตอบสนองต่อยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่น ที่กำหนดไว้โดยนำเสนอ ดังนี้

5.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงสามปี โดยเรียงลำดับก่อนหลัง

5.2 แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

ที่มาของเนื้อหา ได้จากขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในขั้นตอนที่ 3

ส่วนที่ 6 บัญชีโครงการ/กิจกรรม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา และรายละเอียดโครงการกิจกรรมการพัฒนา

องค์ประกอบ ประกอบด้วย

6.1 วัตถุประสงค์การพัฒนาในแต่ละแนวทางการพัฒนา

6.2 เป้าหมายของแนวทางการพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

6.3 รายละเอียดโครงการพัฒนา

ที่มาของเนื้อหา ได้จากขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในขั้นตอนที่ 5 (ตัวอย่างบัญชีโครงการตามภาคผนวก)

ส่วนที่ 7 การติดตามและประเมินผลการนำแผนพัฒนาสามปีไปปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและกลไกในการติดตามและประเมินผลการทำงานตามแผนพัฒนาสามปี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในปีต่อไป และเป็นการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

องค์ประกอบ ประกอบด้วย การติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาสามปี โดยนำเสนอ ดังนี้

7.1 องค์การรับผิดชอบในการติดตามและประเมินผล ซึ่งตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งคณะกรรมการฯ อาจแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นช่วยในการติดตามและการประเมินผลได้ตามความเหมาะสม ซึ่งควรแสดงไว้ในเอกสารแผนพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

7.2 การกำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล เป็นการแสดงถึงวิธีการติดตามและประเมินผลโครงการ โดยการกำหนดรูปแบบที่จะใช้ในการติดตามและประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินกิจกรรมตามโครงการอยู่ภายใต้ระยะเวลาและงบประมาณที่กำหนดไว้หรือไม่ และผลของการดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้หรือไม่ ทั้งนี้ การติดตามเป็นการตรวจสอบ

ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ในขณะที่การประเมินผลเป็นการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจริง เมื่อดำเนินโครงการแล้วเสร็จเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

7.3 การกำหนดช่วงเวลาในการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการติดตามและประเมินผลกำหนดช่วงเวลาในการติดตามประเมินผลโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละโครงการ ทั้งนี้ควรกำหนดช่วงเวลาในการติดตามและประเมินผลอย่างน้อยโครงการละ 1 ครั้ง และประเมินผลโครงการในภาพรวมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง แล้วรายงานผลและนำเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา ต่อสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา ให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ โดยทั่วกัน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

ในระบบการปกครองของประเทศส่วนแต่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกัน คือ ต้องการที่จะให้มีความมั่นคงในประเทศ แต่เดิมการปกครองส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางเพื่อความสะดวกเพราะในสมัยนั้นอาณาเขตของประเทศยังไม่มากนัก พลเมืองน้อยและกิจการที่รัฐต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนมีน้อย ต่อมาเมื่อมีการพัฒนามากขึ้น พลเมืองมีมากขึ้น ภารกิจที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบก็มากขึ้นด้วย ศักยภาพของรัฐบาลกลางอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองการบริการ และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นแนวคิดในการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองให้แก่ประชาชนจึงเกิดขึ้นก็เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาล และสามารถสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ทั่วถึง

5.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ร็อบสัน (Robson) (1953) กล่าวว่า การบริหารท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐจัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจทางการปกครองตนเอง (Autonomy) และมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมตามความมุ่งหมาย ของการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2540) ได้ให้คำนิยามว่า การบริหารท้องถิ่น เป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

อุทัย หิรัญโต (2543) ให้คำนิยามว่า การบริหารท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง จัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆตามความเหมาะสม ที่ปราศจากการควบคุมของรัฐบาลได้ใหม่ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

จากนิยามต่างๆข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่น ได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้นๆ เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นเพื่อเลือกผู้บริหารท้องถิ่นอีกทีหนึ่ง (เรียกว่าการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมตามลำดับ) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการบริหารจากรัฐได้ในระดับหนึ่งตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง ส่วนการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อม สภาท้องถิ่นจะทำหน้าที่เลือกผู้บริหารท้องถิ่นแทนประชาชนในท้องถิ่น กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะทำหน้าที่เพียงแค่เลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น แล้วสมาชิกสภาท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นอีกชั้นหนึ่ง เป็นหน่วยการปกครองขนาดเล็ก ซึ่งมีกฎหมายรับรองฐานะ มีอิสระในการบริหารจัดการจากรัฐในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นด้วยตัวเอง มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอาณาเขตที่แน่นอนชัดเจน มีสภาท้องถิ่น และ/หรือ ผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตพื้นที่

5.2 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากแนวคิดในการปกครองท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของการปกครองของรัฐ ที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองจึงสามารถสรุปความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นได้ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2548, หน้า 6-7)

โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝน ให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการ ของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็น การปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน การปกครองตนเองคือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึก ในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นของตน

3. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระ ของรัฐบาล เนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 28-29)

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาข้อมต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็น ผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการ ของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติ ไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลง ภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศ ในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบท แบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบ

ทั้งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบท ที่ผ่านมายังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชน ในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องมาจากการริเริ่มช่วยตนเอง ของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระ ในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง มิเช่นนั้นแล้ว การพัฒนาชนบทจะเป็นลักษณะการหยิบบิ้นให้

จากข้างต้น ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่า ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จาก งบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง รัฐบาลมีอาจจะดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และความต้องการ ที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่น โดยรูปแบบที่เหมือนกัน ย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุด ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่า ผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการดังกล่าวเอง ดังนั้นหากไม่มีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่าง และไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นทุกจุดหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการ เฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเองแล้ว ภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การแบ่งเบาภาระทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญ หรือกิจการใหญ่ ๆ ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่างๆ ที่รวมอยู่ส่วนกลางจะลดน้อยลง ความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมีมากขึ้น

5.3 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2543) ได้กล่าว ระบบปกครองท้องถิ่น จะต้องประกอบไปด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องของการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ ซึ่งการปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่กระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ

และความสำนึกของตนเองของประชาชนจึงมีเกณฑ์ที่กำหนดพื้นที่และระดับหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตร องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก และสำนักกิจการาสังคม ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นๆที่ต้องพิจารณาคด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้และบุคลากร

3. องค์การนิติบุคคลจัดตั้งขึ้น โดยผลของกฎหมายและแยกจากรัฐบาลกลาง มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนและมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

4. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อที่จะแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

5. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

6. งบประมาณของตนเองมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้และการจัดเก็บภาษีเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

7. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อเป็นประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นทั้งที่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีอิสระอย่างเต็มที่ซึ่งมีเฉพาะอิสระในการดำเนินงานเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแล

สรุปได้ว่า ระบบปกครองท้องถิ่น จะมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นมีที่มาจาก การเลือกตั้งตามหลักการที่บัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีอิสระในการปกครองตนเอง มีเขตการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม มีงบประมาณรายได้ที่เป็นของตนเองอย่างเพียงพอ มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง มีอำนาจท้องถิ่นที่เหมาะสมต่อการให้บริการ มีอำนาจออกข้อบังคับเป็นกฎหมายของท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บท และมีความสัมพันธ์กับส่วนกลางในฐานะเป็นหน่วยงานระดับรองของรัฐ

5.4 วัตถุประสงค์ขององค์การปกครองท้องถิ่น

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการ ให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอ ที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของ รัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้าน การเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจาก รัฐบาลไปให้บ้าง แต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่าง รอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย แก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือก เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

จากวัตถุประสงค์การปกครองท้องถิ่นข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่เน้นความจริงที่ว่าถ้ารัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ท้องถิ่นได้มีการปกครองตนเองแล้ว องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็จะสามารถจัดบริการต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของ รัฐบาล ได้ดีกว่ารัฐบาลกลางเป็นผู้จัดทำ นอกจากนี้ยังยอมรับกันทั่วไปว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะมีส่วนช่วยปลูกฝังความรู้ความเข้าใจการ

ปกครอง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่ามีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารและเกิดความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและธำรงรักษาระบบอบประชาธิปไตย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำเนียร จันทร์ผลึก (2557) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทาแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทาแผนพัฒนาสามปี และเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการ จัดทาแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสนของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความรู้ในการจัดทาแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสนโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีส่วนร่วมในการจัดทาแผนพัฒนา สามปีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม พบว่า เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และตำแหน่งทางราชการ/ สังคม มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดทาแผนพัฒนาสามปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่แหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสารและอาชีพ ไม่มีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมในการจัดทาแผนพัฒนาสามปี

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (จิตติปสิทธิกร) (2556) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอ สามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม และ 3) เพื่อทราบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากร ได้แก่ ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองใหม่ จำนวน 618 ครัวเรือน เปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 234 ตัวอย่าง และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่ม ในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วย

โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทาง สังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถาม ปลายเปิด และข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีจัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ บริบท (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือด้านการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัย สภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วน ร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะที่ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการ เข้าร่วมกลุ่มในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง โดยภาพรวม ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ณัฐกร คอนแก้ว (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่งอำเภอนอง ใต้ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอนองใต้ จังหวัดเพชรบูรณ์ (2) เพื่อนำข้อมูล ที่ได้จากการวิจัย ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป เป็นการศึกษาเชิง สำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ ศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.6 มีอายุตั้งแต่ 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.4 ซึ่งมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 51.1 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 35.4 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.3 ใน การวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอนองใต้ จังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวมอยู่ ในระดับมาก (=3.53) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในแต่ละด้านดังนี้ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจอยู่ ในระดับมาก (=3.59) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก (=3.57) ด้าน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก (=3.51) และด้านการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (=3.48) ตามลำดับ

กิจจา โพนแคน (2557) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลลาดยาว จำนวน 103 คน จากจำนวนผู้นำชุมชน 139 คน ซึ่งใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่าง โดยการ ใช้สูตรของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percenty) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และการวิจัย 35 เซึ่งคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 10 ท่าน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านดำเนินการ และการมีส่วนร่วมด้านติดตาม และประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ในการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล แตกต่างกัน ส่วนผู้นำชุมชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าผู้นำชุมชนมี

ส่วนร่วมในการ ตัดสินใจคัดเลือก โครงการ/กิจกรรมในแผนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อบรรจุเข้างบประมาณรายจ่ายเป็นส่วน น้อย ซึ่งเทศบาลขาดการสอบถามปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของชุมชน และผู้บริหารท้องถิ่นตัดสินใจในการพัฒนาท้องถิ่นตามความคิดเห็นของตนเองมากกว่าความ คิดเห็นและความต้องการของชุมชน ซึ่งการปฏิบัติตามแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ ข้อเสนอแนะเทศบาลตำบลลาดยาว ควรก่อสร้างบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้าตามซอยต่าง ๆ ให้ มากกว่าเดิม และเทศบาลฯ ควรก่อสร้างพังกั้นน้ำเพื่อป้องกันริมตลิ่งพังและบ้านเรือนราษฎรไม่ให้ได้รับ ความเสียหาย

พระกิตติชัย ปญญาโร (สินคง) (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ จำนวน 392 คน จากจำนวนประชากร 19,449 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยจากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยบรรยายข้อมูล ปัจจัยส่วนบุคคล การทดสอบค่า (t-test) และการทดสอบค่า (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยสุด (Least Significant Difference : LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีเพียงด้านการติดตามผลและประเมินผลที่อยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการมี

ส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{X} = 3.09$) ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.00$) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 2.96$) และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 2.92$) 2) เปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการจัดทำแผนให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกการรักท้องถิ่น ความสามัคคีในชุมชน ให้ความรู้ความเข้าใจความสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มาร่วมตัดสินใจในแผนต่างๆของอบต. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดระเบียบหรือหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจนไว้สำหรับให้องค์การบริหารส่วนตำบลถือปฏิบัติ หรือการที่จะดำเนินงานในเรื่องใดนั้นต้องให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกระบวนการประชาคม ประชาพิจารณา หรือประชาคมติ เพื่อให้การวางแผนมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับปัญหาความต้องการของประชาชน ปัญหาประชาชนในพื้นที่ที่มีการแบ่งข้างกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันไม่เหมือนกัน จึงไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆของ อบต. 4) แนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนเข้ามาร่วมตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผล เพราะ โครงการแต่ละ โครงการก็ล้วนมาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การดำเนินการ โครงการต่างๆของอบต. ไม่สามารถจัดทำได้เต็มที่อันเนื่องมาจากงบประมาณที่มีอยู่จำกัดในแต่ละปี ความต่อเนื่องของโครงการเพราะมีการเปลี่ยนแปลงของการเมืองท้องถิ่น บุคลากรที่ไม่เพียงพอ ภัยธรรมชาติ

วิษณุ หยกจินดา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ

อาชีพ โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง 322 คน โดยใช้สูตร Yamane ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่ม ขึ้นไปและใช้ LSD (Least Significant Difference) ทดสอบความแตกต่างรายคู่หากพบที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่มีส่วนร่วมในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นภัทร วงษ์จันทร์ (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ คณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลราชคราม จำนวน 90 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคสแควร์

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลราชคราม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนในด้าน การค้นหาปัญหาของชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน ด้านการลงมือแก้ไขปัญหาตามแผนที่วางไว้ ด้านการติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาของชุมชน และด้านการจัดลำดับการแก้ไขปัญหาของชุมชนตามลำดับ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน สถานภาพในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของคณะกรรมการ

ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นภาพร แดงทองคำ (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 347 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t – Test และค่า f – Test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.6 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47 ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 42.7 และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.8 2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมด้านการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เพศ อายุ ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาลเอาใจใส่ต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในตำบลมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 61.4

นรา ศรีวงษา และจิรวัดณ์ เจริญสุข (2557) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การ

บริหาร ส่วนตำบลโคกสว่าง อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วม ค้นหาปัญหาความต้องการ ด้านการมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ตามลำดับ โดยประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการอยู่อาศัย และการรับรู้ข่าวสารต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ปัญญา แก่นดี (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โคนเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำดังนี้ ด้านการดำเนินงานด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ การนำโครงการที่ได้จากการทำแผนมาจัดทำงบประมาณให้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ รองลงมา คือ ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แผนให้ประชาชนได้ทราบ และมีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครบทุกด้านตามลำดับ

เมืองเริง บุญลาภ (2556) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่ : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และเพื่อหาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 332 ชุด ใช้ค่าสถิติแจกแจงความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ t-Test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร, สถิติ One – way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปร และใช้ค่า LSD เพื่อทดสอบว่าตัวแปรคู่ใดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวិจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่ของ องค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าลักษณะ ส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ สถานสภาพทางสังคม ที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่เพศ และระดับการศึกษา และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เมืองนำอยู่ไม่แตกต่างกัน ส่วนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนองให้เป็นเมืองนำอยู่คือองค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง ควร จัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้นและควรจัดให้มีกิจกรรม โครงการที่ส่งเสริมหรือรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล

สมยศ ลอยประโคน (2558) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การ มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้ อำเภอ ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน การตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย และในด้านการเงินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนนอกนั้นอยู่ในระดับปาน กลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านประเมินผล รองลงมาคือ ด้านการรับผลประโยชน์ส่วน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการตัดสินใจตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆที่มี จำนวนมากที่สุด คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณด้าน โครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมา คือ ควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ความโปร่งใสของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และควรสนับสนุนให้ประชาชนได้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น ตามลำดับ

สุวัทธิ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ต่อแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล บางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือประชาชนที่มีชื่อในทะเบียนราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัด นนทบุรี จำนวน 370 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว t-test และ One Way ANOV ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลจากการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในแต่ละด้านมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี เพศ การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

ปราณิสานาคสุข (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษา เทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษา เทศบาลนครสมุทรปราการ ให้มีประสิทธิภาพ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพทั่วไปของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ 3) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชาชนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งหมดจำนวน 34,684 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีอาชีพค้าขาย รายได้ครอบครัวต่ำกว่า 15,000 บาท มีสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน จำนวน 238 คน ที่ตั้งของบ้านเรือนอยู่ในซอย อาศัยอยู่ในชุมชน 11-20 ปี ไม่มีตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่ในชุมชน รู้สึกผูกพันและหวงแหนชุมชนปานกลาง และได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นบางครั้ง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยของเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมบางครั้ง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และน้อยที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วน

ใหญ่ ให้แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันก็มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครสมุทรปราการ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปฎิภา สุขเล็ก (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” วัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวโพธิ์ และศึกษาถึงปัจจัยด้านประชากรที่มีความแตกต่างกันทั้ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 379 ชุด โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งแบบสอบถามจะเน้นถามความเป็นจริงและความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบแบบสอบถามและนำผลจากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.3 อายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.9 ระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.8 มีอาชีพทำสวน/ นา คิดเป็นร้อยละ 33.0 มีรายได้ 10,501 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.9 อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 93.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.78 ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกำหนดนโยบาย มีค่าเฉลี่ย 3.70 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย 2.97 ด้านการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 4.66 และด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 3.78 ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวโพธิ์ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ก็ไม่แตกต่างเช่นเดียวกัน ยกเว้นระดับการศึกษาของประชาชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวโพธิ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ธนบุรย์ บุญเจือ (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2556 – 2558) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2556 – 2558) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรีและเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2556 – 2558) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ทั้งหมดจำนวน 5,637 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 374 กลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 40 – 49 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา มีอาชีพค้าขาย อาศัยในชุมชน มากกว่า 15 ปี มีสถานภาพในชุมชน คือ ประชาชนทั่วไประดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2556 – 2558) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมบางครั้ง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย 3.28 และน้อยที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2556 – 2558) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชาญเดช อิทวิชัย (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ

1. ศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ศึกษาปัจจัย ด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด จำนวน 1,650 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 กลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 30 – 39 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 123 คน มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองขุด คือ 40 ปีขึ้นไป มีสถานภาพทางสังคม คือ ประชาชนทั่วไป เคยเข้าร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาสามปี รองลงมา ด้านการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ด้านการเข้าร่วมโครงการ/การจัดซื้อจัดจ้างและการเข้าร่วมประชุมสภา อบต. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และสถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชูชาติ บุญอาจ (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลค้อวัง อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลค้อวัง อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลค้อวัง อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 3) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลค้อวัง อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตบริการของเทศบาลตำบลค้อวัง จำนวน 315 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้คอมพิวเตอร์ ในการคำนวณหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) พบว่า 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด รองลงมา มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีการศึกษาระดับอนุปริญญา มากที่สุด รองลงมา มีอาชีพรับราชการ และมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นระหว่าง 5 – 10 ปี มากที่สุด รองลงมาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมากกว่า 10 ปี สถานภาพทางสังคม ส่วนใหญ่คือประชาชนทั่วไป รองลงมา เป็นสมาชิกสภาเทศบาล/ กรรมการหมู่บ้านชุมชน/ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รับรู้จากสมาชิกสภาเทศบาล/ ผู้นำหมู่บ้านชุมชน รองลงมา จาก เสียงตามสาย/ หอกระจายข่าว 2. ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมา มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ 3. การ

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลค้อวัง อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลค้อวัง อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร จำแนกตาม สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ฉัตรชัย นิ่มอนงค์ (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) ในชุมชนบ้านกระบอ ตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สำรวจถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) ในชุมชนบ้านกระบอ ตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) ในชุมชนบ้านกระบอ ตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จากกลุ่มตัวอย่าง 340 กลุ่มตัวอย่าง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ T (T - Test) และค่าสถิติ One Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 180 คน มีอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 97 คน มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 226 คน มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 176 คน ไม่มีตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่ในชุมชน จำนวน 297 คน มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 130 คน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) ในชุมชนบ้านกระบอ ตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมมีอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงาน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งหรือบทบาทในชุมชนและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) ภาพรวม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

เดชา พงศ์วัฒนาชัย (2556) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ผู้ศึกษาจำนวน 381 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปร เพศ โดยใช้สถิติ t - test และ F - test (One - Way ANOVA)

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า 1. ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ เห็นว่า มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยรวมและรายด้านที่ 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล 2. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่เพศชายเห็นว่าการมีส่วนร่วมด้านประเมินผลมากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน และด้านการปฏิบัติ และดำเนินการมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน และด้านการประเมินผล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ปรากฏดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรปรับทัศนคติของประชาชนและหาแนวทางเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนยิ่งขึ้น ควรชี้แจงให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดทำแผนในระดับต่างๆ ในการวางนโยบายและแผนต่างๆ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน และควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการติดตามและประเมินผลโครงการ โดยสรุป ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อเสนอแนะนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาให้มากขึ้นต่อไป

ตารางที่ 2.1 สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิจัย	เพศ	อายุ	อาชีพ	รายได้	การศึกษา	ระยะเวลา ในการอยู่ อาศัย	สถานภาพ	การเข้า ร่วม กลุ่มใน ชุมชน	ศาสนา	การ ได้รับ ข้อมูล ข่าวสาร	ความรู้ลึก ผูกพัน ห่วงแหน ชุมชน
จำเนียร จันทร์ผลึก (2557)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-
พระมหาประภาศิต สิริเมโธ (ฐิติปัทภิกข)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-
(2556)											
พระกิตติชัย ปญญาโร (สินคง) (2557)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-
ฉัฐกร คอนแก้ว (2559)	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-
กิจจา โพแดน (2557)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-
วิษณุ หยกจินดา (2557)	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิจัย	เพศ	อายุ	อาชีพ	รายได้	การศึกษา	ระยะเวลา ในการอยู่ อาศัย	สถานภาพ	การเข้า ร่วมกลุ่ม ในชุมชน	ศาสนา	การ ได้รับ ข้อมูล ข่าวสาร	ความรู้ดีก ผู้ค้น หาแทน ชุมชน
นภัทร วงษ์จันทร์ (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-
นภาพร แดงทองคำ (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-
เมืองเริง บุญตาภ (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	-
ปราณีสา นาคสุข (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓
นรา ศรีวงษา และจิรวัดน์ เจริญสุข (2557)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-
ปัญญา แก่นดี (2558)	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิจัย	เพศ	อายุ	อาชีพ	รายได้	การศึกษา	ระยะเวลา ในการอยู่ อาศัย	สถานภาพ	การเข้า		คาสนา	การ ได้รับ	ความรู้สึกร	
								ร่วมกลุ่ม ในชุมชน	เข้าร่วม			ผู้พิน	ห่วงแทน
สมยศ ลอยประโคน (2558)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
สุวัฒน์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์ กวิน (2558)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
บุณิกา สุขเล็ก (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
ชนะบุลย์ บุญเจือ (2556)	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-
ชาญเดช อิทวิชัย (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	-
ชูชาติ บุญอาจ (2556)	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	-

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิจัย	เพศ	อายุ	อาชีพ	รายได้	การศึกษา	ระยะเวลา ในการอยู่ อาศัย	สถานภาพ	การเข้า ร่วมกลุ่ม ในชุมชน	ศาสนา	การ ได้รับ ข้อมูล ข่าวสาร	ความรู้ ฝึก หัด ชุมชน
ฉัตรชัย นิมอนงค์ (2556)	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	-
เดชา พงศ์วัฒนาศัย (2556)	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-
รวมค่าความถี่	20	19	20	16	19	10	2	8	1	2	1

จากตารางการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะใช้ ประสิทธิภาพ ที่มีค่าความถี่ตั้งแต่ 16 ขึ้นไป ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และ การศึกษา ในการนำมาเป็นตัวแปรอิสระงานวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี